

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1945-46

DRAMA

11 KONSTANTIN SIMONOV:
IN TAKO TUDI BO!

Preru. 4. 4. 1946.

In tako tudi bo

Igra v treh dejanjih (šestih slikah)

Spisal K. Simonov — Prevedla Vera Brnčičeva

Scenograf: *ing. arb. E. Franz*

Režiser: *prof. O. Šest*

Fjedor Aleksandrovič Voroncov, prof. arhitekture	Fran Lipah
Teta Saša, njegova sestra	Ruša Bojčeva
Olga, njegova hčerka	Ivanka Mežanova
Dmitrij Ivanovič Saveljev, inženir, polkovnik tehničnih čet	Slavko Jan
Vasja Karetnikov, igralec, njegov adjutant, poročnik	Branko Miklave
Polkovnik Ivanov, artiljerec	Lojze Potokar
Ana Grigorjevna Greč, major, zdravnica	Elvira Kraljeva
Stjepan Stjepanovič Čižov, hišni upravitelj	Bojan Peček
Sergej Nikolajevič Sinicin, arhitekt	Anton Potušek
Nadja, narednik protiavijske artilerije	Mila Kačičeva
Marija Sergejevna	Marija Vera
Vanja Špoljanski, gardni desetnik	Branko Starič

Godi se v Moskvi med vojno.

Kostume je izdelala po načrtih Dagmar Kačerjeve gledališka krojačnica pod vodstvom Živke Jančeve in Jožeta Novaka.

Po drugi in četrti sliki daljši odmor.

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA

1945/46

DRAMA

Štev. 11

Osrednji motiv Simonovljeve drame je človekovo iskanje sreče, ljubezni in miru. Inženir Saveljev, ki mu je v prvem tednu vojne v nekem obmejnem letovišču ubila nemška bomba ženo in otroka, se po treh letih odsotnosti vrne v svoje moskovsko stanovanje, ki ga je medtem zasedel profesor arhitekture Voroncov s svojo hčerko Olgo in sestro Sašo, ker so nemški letalci razrušili hram, v katerem so prej bivali. Tako se srečajo v tem stanovanju ljudje, ki jih je vojna storila za »brodolomce«, toda to brodolomstvo samo po sebi je zelo različno. Pri Voroncovu je bolj zunanje, čeprav je tudi notranje prizadet, pri Saveljevu pa predstavlja izguba žene in otroka življenjski udarec, od katerega se še ni opomogel, saj je od tistega dne do tega dopusta doživel zelo veliko. Na fronti se je bivši inženir izkazal junaka, prsa mu krasé odlikovanja, postal je polkovnik in obljublja mu, da dobi brigado. Tudi ranjen je bil in rana na nogi še ni docela ozdravljena. Toda vse to njemu ni nič mar. Rad bi si ozdravil rano, ki je ne more pozdraviti noben zdravnik, rano, ki mu jo je prizadejala vojna na njegovi duši. Star je komaj štiri-deset let, a se zaradi vsega, kar je doživel od začetka vojne dalje, čuti veliko starejšega, predvsem pa osamljenega, da se v nekem koticu svojega srca skoraj boji konca vojne, čeprav si ga kot vsi drugi prav tako silno želi. To občutje notranje razrvanosti in osamljenosti, o katerih pa sam komaj da kaj govori, se mu ob mladi študentki Olgi še poveča. Zaljubi se vanjo in ona vanj, toda on sam nima poguma, da bi ji svojo ljubezen izpovedal. Vse, kar je doživel, kar ga je globoko prizadejalo, mu poleg svojstvenosti značaja samega to ovira. Zdi se mu, da vidi Olga v njem predvsem odlikovanega častnika, frontnega junaka, toda ko se bo po vojni vrnil spet kot civilist, bodo te »vojne mikavnosti« izginile in takrat

ne bo za Olgo pomenil nič. — Prav iz občutja teh protislovij je zgradil Simonov dejanje svoje drame, ki je tako usmerjena predvsem v notranjost in pa v različne značaje nastopajočih oseb. Osrednji notranji zapletek v glavnem junaku pa se vzporedno oglašča tudi v drugih osebah te drame. Olgi je padel njen zaročenec. Čeprav ji dvori in jo snubi arhitekt Sinicin, občuti v sebi silno samoto. Ko pa se sreča s Saveljevim, se zgodi v njej velik preobrat. Občutek osamljenosti izginja. Njeno notranjost je prevela ljubezen do Saveljeva. Tudi Saveljev zasluti v sebi utripe novega življenja, toda nima še dovolj vere v samega sebe. Junak iz bojišča je skoraj nebogljen in neroden pred mlado Olgo, ki ji vojna kljub vsemu ni mogla priti do živega, ker pač zdrava in silna mladost preboli tudi najtežje rane. Podobna prizadetost, kot v Saveljevu, je v zdravnici majoru Grečevi, ki se prav tako kot on čuti še starejša, kakor je; tudi v njej je nek strah pred »civilno obleko«, zato je zelo rada v uniformi, ker ji pomaga v družbi do nekega večjega ugleda in učinka. V tem ni nič običajno ničemurnega; to je le izraz tihe drame njene notranjosti, njene jeseni, ki se povečuje še zaradi tega, ker je tudi ona zaljubljena v Saveljeva, a sproti občuti, da je le njegov vojaški tovariš in zdravnik njegove telesne rane, ne pa njegovih notranjih bolečin, ki jih bo mogla pozdraviti le mlada Olga.

Poročnik Karetnikov doživlja svojo posebno dramo, ki jo je predčasno sprožila vojna. Do svoje mobilizacije je bil igralec. Zdaj je prišel na dopust, v gledališču so ga sprejeli kot junaka, saj mu dičijo prsi odlikovanja. Vse ga je občudovalo, on pa je ves skrušen prišel od predstave k Saveljevu: njegov tovariš v gledališču, ki mu ni bilo treba iti na fronto, je medtem toliko napredoval, da je ob njegovi igri Karetnikov spoznal, da on sam nima dovolj daru za ta poklic. Kakor Saveljev in Grečeva, čuti tudi on prehodnost miškavnosti svojega sedanjega ugleda ter misli le na bodočnost. Toda vsem tem doživetjem navkljub se pa vendarle nočejo odreči življenju, temveč skušajo že sedaj najti svoj prostor v povojni dobi, svoje delo in svojo srečo. V arhitektu Sinicinu, v čigar značaju je med vsemi nastopajočimi osebami največ peg — samoljuben je, važen in nevljuden — tli neka posebna bojazen pred koncem vojne. Kaj mu bodo rekli frontniki, njemu zaledniku, ko se bodo zmago-

valci vrnili domov? Saj se je dvakrat prostovoljno javil, toda kljub temu se boji, da mu nekje v globini srca ne bodo odpustili, ker je ves čas bival v Moskvi. Saveljev mu pravi: »Veste kaj, zgradite tem ljudem, ki se bodo vrnili s fronte, krasna mesta, ki jih še nikoli niso videli, z udobnostjo, ki so se je že davno odvadili, pa vam bodo odpustili, da niste bili na fronti . . . Če jim pa ne boste zgradili, tedaj imate bržkone prav. Povedali vam tega sicer ne bodo, toda nekje v globini srca vam ne bodo odpustili.« Tako sega problematika te drame tudi že v bodočnost, odnosno v našo sedanost. Celó v Nadji, naredniku protiavijonskega topništva, je neka podobnost v doživljanju vojne kot pri Grečevi, samo izraža se drugače. Pusto ji je, kakor ji očita Voroncov, kadar ni letalskih napadov, ker se pač takrat najlaže pokaže »moža«. Le, kadar speče svojemu »moštvu« palačinke, je to zabava, ker so jim njene palačinke všeč.

Pri vseh osebah nam skuša Simonov odkriti njih najbolj osebna čustva in doživetja, ki so za nekoga spričo velikega vojnega dogajanja morda nevažna, ali vsaj malopomembna, toda za Simonova in njegove junake niso le značilna, temveč tudi pomembna, da celo odločilna za njih bodočnost. Zato se v tej drami, ki je kljub vsem intimnostim po glavni osebi tudi drama frontnika-junaka, ne zgodi nič tako velikega, vnanje presenetljivega in dramatičnega, kakor bi to od vojne drame pričakovali. V tem pa je ravno njeno bistvo. Simonovu gre predvsem za najzaupnejše notranje zapletlijaše svojih junakov, ki jih je sprožila vojna, skratka, gre mu za človeka takega, kakršen je in kakršen bi rad bil. Niti Saveljev niti Karetnikov se ne hvalita s svojim vojnim junaštvom. Oba doživljata v sebi dve drami: dramo borca, ki je z vsem srcem predan svoji domovini in je vsak čas pripravljen zanjo umreti, in dramo intimnega človeka, ki išče v življenju sreče in zadovoljstva, ne zunanje in bučne, temveč tihe, lirične sreče, ki bi jo rad občutil v svojem srcu slehernik, a vsak po svoje, in ki jo večasih ali celo največkrat ustvarijo majhne, skoraj neznatne stvari. Sreča je za vsakogar, ki jo doživlja, vedno nekaj velikega. Borba za njo je v tej drami borba za življenjsko radost, za ohranitev ljubezni do življenja, ki jo skuša vojna s svojim strahotnim uničevanjem zatreti. Zato glavne osebe te drame ne razmišljajo sredi vojnega meteža le na obnovo porušenih mostov in

mest, temveč na obnovo človekove življenjske radosti, na obnovo človekove notranje sreče, skratka na obnovo človeka samega. Vsi čutijo, da bo po tej vojni ta obnova najtežje delo, prav zato jo zaskrbljeno doživljajo v samem sebi že pred koncem vojne.

Glavna umetniška težnja dramatika Simonova, ki jo izpričuje ta drama, je — biti čim bolj človeški, čim bolj preprost, čim bolj resničen. In še nekaj, kar je celo najvažnejše: pri vsej resničnosti prikazovanja ne pozabiti na to, da mora biti drama tudi poezija, naj bo pisana v prozi ali v stihih. Poglavitna moč Simonovljeve dramske poezije ni toliko v besedah, kolikor v občutjih, v scen-skem ozračju, velikokrat celo le v tem, kar med njegovimi osebami ni izgovorjeno. Zato je uprizoritev težka, a lepa naloga za režiserja in igralca. Nič manj pa ni zahtevna do občinstva. Uspeh te ali one drame ni odvisen zmeraj le od pisatelja in gledaliških oblikovalcev njegovega dela, včasih (če ne vedno) je prav tako nujno, da tudi poslušalec v samem sebi napne najtanjše strune, če hoče, da bodo v njem odmevali najtanjši zvoki. Zdi se mi, da je Simonov napisal svojo dramo predvsem za takega poslušalca. Ker je delo imelo v Sovjetski zvezi silen uspeh, je najzgovornejša priča o visoki ravni ruskega gledališkega občinstva, o notranji globini sovjetskega ljudskega človeka, istega, kakor nam ga prikazuje Simonov tudi v svojih dramah. Zato si je z vsemi svojimi dosedanjimi deli, predvsem pa s svojimi igrami po pravici zaslužil ime pisatelja sodobnega sovjetskega človeka iz ljudstva, h kateremu spadajo prav tako razumniki kot delavci in kolhozniki. Vso pričujočo dramo, od prve do zadnje besede, preveva in zajema vera v življenje, spočeta in izhajajoča iz najbolj prvinskega človekovega čustva: iz vsepremagljive in vseoživljajoče ljubezni, če se vname v takem čudovitem dekletu, kakor je mlada Olga, in v človeku s takó preprosto, a vendarle globoko notranjostjo, kakor je v Saveljevu. Ves način prikazovanja in vse, kar se v tej drami govori in dogaja, nas kljub skrivni bojazni, da Saveljev lahko še pade na bojišču, prepričuje o bodoči njuni sreči.

»In tako tudi bo!« Kakor nam vzklika in nas zagotavlja avtor v naslovu, nič manj pa nas ne uverja z dramo samo. Verujemo mu pa ravno zaradi tega, ker izpoveduje in oblikuje vse tako preprosto

in človeško. Zato mu niti najmanj ne očitamo, temveč mu štejemo celo v dobro, da se je šolal pri velikem mojstru intimne dramatike, pri Antonu Pavloviču Čehovu. Sorodnost njunega dramatskega dela ni v sorodnosti, kakršna je med mojstrom in epigonom, temveč je sorodnost dveh pisateljskih in človeških značajev ter obetavne Simonovljeve pisateljske nadarjenosti.

Dr. K. B.

K. Simonov: In tako tudi bo

Pred nekaj tedni sem bral v »Izvestjih«, da je bil K. Simonov odlikovan z visoko literarno nagrado za svoje umetniško delovanje. Ne vem o Simonovu več kot to, da je napisal dvoje tekstov za filme in pa to komedijo, ki jo nocej režiram, a prav rad priznam, da je avtor že samo za to delo zaslužil nagrado in odlikovanje.

Avtor imenuje komedijo »igro v šestih slikah« in te slike so za nas zapadnjake majhno odkritje, kajti igra je popolnoma sodobna in značilno ruska, da celo moskovska iz leta 1944. V njej nam odkrije na preprost, a zelo učinkovit način miselnost ruskega človeka za časa vojne, življenje in običaje, čustvovanja in doživetja, hotenje in nehanje častnika in prostaka, razumnika in učenjaka, starke in pa kmečkega dekleta. Vsi prizori, ki so zelo preprosti, so napisani z izredno mehko in lahko rečem Čehovsko nežnostjo, kajti nobenega dvoma ni, da je avtor hodil v šolo k starim grenadirjem ruskega odra — k Čehovu in Ostrovskemu.

* * *

V igri gre beseda o življenju ljudi med vojno. Nastopajo junaki fronte in junaki zaledja — vsi prenašajo napore z vedrostjo in živo vero v končno zmago pravične stvari. Inženirji razdirajo mostove, ceste, mesta in istočasno se že rišejo načrti za nova mesta, nove mostove, vse lepše in imenitnejše od tistih, katere so razdrle potrebe vojne in preko katerih je šla lavina bojnega meteža . . .

Ta junaštva niso nikjer zapisana, vendar o njih govori vsa tisočkilometrski fronta in baš ta fronta je neizbrisljiv popis velikih dejanj, neporušljiv spomenik junakom brez imena. — Vsak oddaj

vse, izgubi vse, kaj zato, saj bo prišel dan, ko bo vse nagrajeno in vse poplačano in tisti dan bo takrat, ko bo mir... Zato se izplača živeti in tak je credo te komedije. Optimizem.

* * *

* Igra nam pa razkrije poleg drugega tudi še marsikakšno zanimivost iz današnje Rusije, razodene nam marsikaj, česar ne vemo.

Pové in prikaže nam odnos častnika do vojaka, o disciplini v armadi in o pravem tovarištvu nam govori. — Kako žive mladi ljudje, kako študirajo in se trudijo, da bodo lahko po vojni koristni člani domovine...

Izvemo tudi prav vsakdanje zadeve in z nasmehom ugotovimo, da so nekatere stvari prav povsod enake: plin ne gori nikjer na svetu takrat, ko ga potrebuješ, vsi akti se gotovo izgube, balkonska vrata ne zapirajo nikjer, ženske prihajajo v gledališče povsod prekasno in učenjaki so povsod pozabljivi in neredni.

* * *

Ti ljudje, ki jih vojna vihra meša in suče, ki izgublajo svoje in imovino, ki žive po tujih stanovanjih, ker je njihovo razdejano od bombardiranja, ki so ležali na operacijskih mizah — ti ljudje pa so si ohranili eno edino stvar radi katere je vredno živeti, to je neomajno vero v življenje in v bodočnost.

Človek lahko mnogo prestane in odpové se lahko marsičemu, le brez enega se ne da živeti, brez sreče. Zato pa, da si lahko srečen, potrebuješ neskončno malo, zadošča da dihaš svež zrak, da veš, da je nebo modro in trava zelena — in že si pod zarjami sreče. To spoznanje pa je ena velikih pridobitev vojne — borba za srečo človeštva, posameznika in skupnosti...

* * *

Z mehкими toni je risana ta komedija, kot pastelna slika je vsa nežna, rahla in polna aromata... A tudi polna miline... in vedrosti... in zdravja.

S svojo preprostostjo ogreje in nam pokaže ruskega človeka brez velikih problemov, takšnega kot ga gnete današnji dan.

* * *

Za naš oder je Simonov nov mož in prepričan sem, da se bo lepo uvrstil med galerijo ruskih avtorjev. Mi pa smo skušali ubrati tiste strune, ki so prikladne za celotni sozvoč. Ost.

Dramatika K. Simonova

Konstantin Simonov spada med mlajšo generacijo ruskih pisateljev, ki so si šele v tej vojni pridobili vidne položaje v sodobni sovjetski književnosti. Zato je povsem razumljivo, da črpajo glavno vsebino svojim delom iz vojne, naj so to dogodki v zaledju ali na bojišču. Kako to vsebino doživé, kako resničnost dogodkov obrazijo v svojih delih, je stvar njihovega individualnega pisateljskega značaja in umetniške darovitosti. Simonov zavzema v novejši sovjetsko-ruski književnosti čisto svojstveno mesto. Noben drugi sovjetski pisatelj, zlasti pa ne dramatik, ni po svojem človeškem čustvovanju in po načinu oblikovanja in prikazovanja ljudi tako blizu Čehovu, kakor je Simonov, čeprav ga po umetniški sili ne dosega. Res, je, da smo že pred desetimi leti pri Škvarkinovem »Tujem detetu« občutili neke čehovske poteze in vplive, vendar je Škvarkin svoje »čehovstvo« pomešal z nekim posmehom, kakor da je hotel z njim sramežljivo prekriti svoje in svojih junakov tiho nagnenje do liričnih, morda celo sentimentalnih občutij. Tudi pri Simonovu srečamo nekaj te romantične ironije, toda brez škvarkinske hudomušnosti. Zato pa je pri njem več lirike in manj bučnega smeha. Še večja razlika je med njim in Valentinom Katajevim, od katerega poznamo »Kvadraturu kroga« in »Milijon težav«.

Simonov je napisal prvo svojo igro »Navadna zgodba« 1940. leta. Z njo sicer ni uspel, vendar je bil način, kako je prikazal čustvo ljubezni, nov in čisto drugačen, kakor je bil do takrat običajen v sovjetski dramatik. »Ljubezen je večina prikazovala kot izvor za zgostitev dramatskih zapletljajev. Ljubezen je sredstvo socialno sovražnih si sil, s pomočjo »ljubezenskega čara« meša in ugonablja človek človeka. Ljubezen je čustvo, ki ga je treba izruvat iz srca, ker omejuje človeka, zožuje mu krog njegovih občestvenih

interesov, zmanjšuje njegovo družbeno pomebnost.« Tako pravi o tisti dramatici kritik Golovašenko ter navaja med drugimi primeri tudi Trenjovljevo dramo učiteljice »Ljubov Jarovaja«. V »Običajni zgodbi« pa je skušal Simonov prvi med novejšimi ruskimi dramatikami pokazati ogromni pomen in vlogo ljubezni. »Človek mora čuvati svoje čustvo in se boriti za medsebojno čustveno ubranost... Površnost v ljubezenskem čustvovanju, »svoboda« dveh ljudi v ljubezenski zvezi povzroča bol, trpljenje. Človek je v ljubezni dolžan odgovarjati za človeka.« (J. Golovašenko).

Drugo njegovo dramatsko delo je igra »Fant iz našega mesta«, po kateri je pozneje napisal scenarij za film z istim imenom. Pred kratkim smo ga videli tudi v Ljubljani. Napisal jo je v prvih mesecih l. 1941. na predvečer vojne. Igra je dosegla velik uspeh in je šla čez vse sovjetske odre. »Neprimerno bolj je ustrezala povpraševanju gledalcev in gledališkemu občestvu, kakor mnoge druge igre, ki so bile napisane nalašč na temo domovinske vojne.« (J. Golovašenko). Uspeh drame je bil tako velik zaradi tega, ker je Simonov še za miru prikazal vojaka, poveljnika, častnika kot človeka, ki posveča vse svoje sile domovini. Že s to svojo drugo igro je postal Simonov dramatik domovinske ljubezni. Naslednja drama »Ruski ljudje« je to plat njegovega dela še bolj podčrtala. Avtor je napisal dramo po lastnih doživetjih in opazovanjih na bojišču, kamor je tudi njega poklicala državljanska dolžnost. Končna ideja te drame je vera v neobhodnost zmage nad sovražnikom. V nasprotju z nekaterimi drugimi vojnimi dramami prikazuje Simonov v njej vso strahoto vojne, vse njene peze in strašne žrtve. V njej je zbral številna in preprosta dejstva iz bojiščenega življenja, prikazal trpljenje ljudstva, ki mora za svobodo svoje domovine prelivati kri in kar je bilo takrat najbolešneje — ki je kljub vsem žrtvam moralo odstopati ped za pedjo svoje zemlje mrzkemu napadalcu. »Vojna je težka, sovražnik silen!« je bil klic Simonovljeve drame. Avtor je gledal naprej in izpričal, da bo treba še velikih naporov, preden bo vojna dobljena. Poleg tega pa je v svoji drami izpovedal še nekaj nič manj važnega — pravico do nacionalnega čustva. »Samo tisti, ki se ves predaje ljudstvu, ki štiti čast in neodvisnost svojega naroda, samo tisti ima pravico nositi ime svoje domovine.«

Naslednja njegova igra je bila »Čakaj me!«. Napisal jo je po svoji istoimenski pesnitvi, ki je izšla v »Pravdi«. V pesnitvi prosi vojak, ki mora na bojišče, svoje dekle, naj počaka nanj, naj mu ostane zvesto. Iz stihov vre goreča vera v moč človeške ljubezni, predanosti, taka uverenost v zmago življenja, da je učinkovala kot kakšen manifest. Kakor bi jo napisal Olgi Voroncovi polkownik Saveljev iz drame »In tako tudi bo!« če bi bil pesnik. Čeprav je to delo spisal Simonov pozneje, je hrepenenje take ljubezni, kot jo na kencu omenjene drame občuti Saveljev, izpovedal že v tej pesnitvi, ki je vsekakor umetniško močnejša, ko po njej napisana drama istega imena. Pred nekaj meseci je napisal igro »Pod praškimi kostanji«, ki so jo že uprizorili v Moskvi. Poslednjo pobudo zanjo mu je dalo pripovedovanje češkega pesnika Viteslava Nezvala, kako je sprejel in doživljal radijsko sporočilo, da je Nemčija kapitulirala. Naglo je popil dve steklenici vina in kar naprej poslušal moskovski radio, začel plesati po sobi tako divje, da se je tresel pod njim. Hotel je, da bi slišali njegovo veselje Nemci, ki so stanovali spodaj. Čeprav tega prizora ni izkoristil v svoji drami, pravi Simonov, je bil vendarle poslednji poziv, da jo je napisal. V njej je skušal pokazati vse najvažnejše in najznačilnejše, kar je videl in doživel na bojnih pohodih iz daljne Rusije čez Ogrsko in Jugoslavijo tja do Prage. V drami nastopa tudi črnogorski partizan Djokić.

Igra »Pod praškimi kostanji« bi naj bila podoba antifašistične zapadne Evrope. Zato je v njej tako velik poudarek borbe, ki se je že pred leti začela v Španiji. V njej se ne srečujejo le vojaki iz druge svetovne vojne, temveč tudi bojevniki iz španske republikanske fronte. »Prah mrtvih antifašistov iz vseh koncev sveta leži v španski zemlji in poziva k maščevanju!« pravi Črnogorec Djokić. Avtor sam je v osvobojeni Pragi srečal več španskih borcev različnih slovanskih narodnosti. Ni se mogel načuditi, ko mu je sedaj, nad šestdeset let stari prosvetni minister češkoslovaške republike, dr. Nejedly pripovedoval, da je bil tudi sam član Mednarodne brigade v Španiji. Vse to je vplivalo na avtorja, da je v tej svoji najnovejši igri dal tako velik poudarek tudi španski antifašistični borbi.

Čeprav je ena izmed glavnih tem njegovih iger ljubezen, govore njegovih junaki o njej zelo malo, zlasti pa so skopi v svojih srčnih

izpovedih. Sploh je značilnost Simonovljevega dialoga njegova kratkost. Kadar izpovedujejo njegovi junaki svoja čustva in doživetja, govoré zelo preprosto. Posebnost njihove duševnosti pa je šč v tem, da tudi velike stvari preprosto doživljajo. Simonov se silno izogiblje hrupnih besed in dejanj in prav taki so junaki njegovih dram. V »Ruskih ljudeh« izpoveduje Vali doživetje svoje globoke ljubezni in povezanosti z domovino, odnosno doživetje domovine sploh tako-le: »... Ivan Nikitič, vsi govore — domovina in si vsekakor predstavljajo pod tem nekaj velikega. A jaz — ne! Pri nas v Novo - Nikolajevki stoji naša kočá čisto na robu obrežja in okrog nje teče rečica in dve brezi rasteta tam. Gugalnico sem obešala nanju. Govoré mi o domovini, jaz pa zmeraj mislim na tisti dve brezi. Mogoče je, da to ni lepo od mene... A ko se spomnim brez, se spomnim, da stojita tam nekje mati in brat. Spomnim se, kako je šel brat predlanskim v Moskvo v šolo, spomnim se, kako smo ga spremljali. In spomnim se postaje in poti v Moskvo. In Moskve se spomnim. In vsega, vsega se spomnim. Na koncu pa pomislim — kje sem se začela spominjati. In spet se spomnim dveh brez. Mogoče, da to ni lepo!« Tako preprosto izpovedujejo njegovi ljudje svojo ljubezen do domovine in svojo povezanost z njo. Taki prizori so izraz poetičnosti Simonovljeve dramatike, obenem pa so dokaz, da tudi junaki njegovih del doživljajo »življenje in prirodo poetično, ker gledajo na vse z očmi, ki vpijajo vase vse lepo, in ker čutijo krasoto človeka in človeškega bivanja.« (J. Golovašenko). Mnogo je čustvenosti v njegovih delih in ljudeh, ki »često potočijo tudi solzo« ali si jo obrišejo z rokavom, kljub temu pa ni mogoče odrekati Simonovljevi dramatiki zdrave moškosti. »Kadar nosijo na paradi zastave, rdeče, oboževane, od krogel prestreljene, mi solze stiskajo grlo. Takrat se mi zdi, da je s temi prapori mogoče prehoditi ves svet in se nikjer ustaviti.« Tako govori mladec Sergej Lukenin, glavni junak igre »Fant iz našega mesta«.

Dramatika Simonova je dramatika mladega sovjetskega pokolenja. Njen junak je mladi sovjetski človek, ves predan svoji domovini, svojim dolžnostim, pri tem pa v vsem svojem osebnem, intimnem čustvovanju tako pristen, tako domač in človeški, da izžareva iz njega goreča ljubezen do življenja in do vsega, kar je lepega v

prirodi, družbi in ljudeh. Isto izpričuje Simonovljev roman »Dnevi in noči« (pred kratkim smo videli v Ljubljani film, ki so ga napravili po tem delu), prav tako pa je mogoče te lastnosti odkriti celo v njegovih vojnih reportažah, kakor to priča »Jugoslovanska beležnica«. Simonov sam skuša odkriti v vsakem človeku predvsem njegove svetle poteze. Vsi njegovi junaki so zelo preprosti ljudje, ljudje iz ljudstva, toda za njih vsakdanjimi življenjepisi se skrivajo visoke ideje in poetične duše.

Dr. K. B.

Konstantin Simonov:

Dvoje srečanj z maršalom Titom

(Odlomek iz knjige »Jugoslovanska beležnica«)*

Včeraj me je doletela sreča, da sem videl maršala Tita in govoril z njim. Ne domišljam si, da bi mogel v kratkem opisu podati podobo tega čudovitega človeka, narisati hočem samo nekaj bežnih potez, ki so se mi vtisnile v spomin kot pisatelju.

Iz razumljivih razlogov ne imenujem točno zemljepišne točke, kjer se je to dogodilo. Vse naokrog je bila običajna pokrajina gorâ, ki so jih pokrivali že rumeneči gozdovi, po krpah nezaraščene zemlje so se skrivale koruzne njive in temne strehe nizkih kmetskih koč. V eni teh hišic sem tudi našel maršala, ki se je odločil za kratek počitek. Nizka lesena soba z mizo in okroglo stolicco, običajno porabna za vsak štab pridno zaposlenih adjutantov, ki so prihajali s papirji in tudi takoj tiho odhajali. Maršal Tito je sedel za improvizirano delovno mizo. Oblečen je bil v lahno bluzo jeklene barve, na katere ovratniku sta bili všiti na nevelikem rdečem polju dve vejici zlatih hrastovih listov. Živ maršalov obraz, ki se je večkrat nasmehnil, kadar je govoril, je istočasno presenečal z neko posebno mirnostjo, ki jo je razodeval. Maršal je zelo pazljivo poslušal tiste,

---

* Knjiga je izšla v založbi »Pravde« v Moskvi 1945 leta. Je to zbirka reportaž in povesti, ki jih je napisal Simonov kot vojni dopisnik »Krasnaje Zvezde«, ki ga je poslala med jugoslovanske partizane.

ki so mu poročali, istočasno se je pa videlo, da lahko hkrati misli na nekaj drugega, neskončno bolj važnega od tega, o čemer govori z njimi. Nad visokim čelom se je dvigala težka levja griva, bohotno posejana s sivimi lasmi.

Njegove mirne, zamišljene oči so gledale dobrohotno, da celó milo in vendar se mi je hkrati zdelo: gorje tistemu, ki razsrdi tega človeka, ki je preživel življenje, polno preizkušenj.

Oprema v maršalovi sobi je bila, ponavljam, najpreprostejša, taka, kakor sem jo videl že stokrat med vojno po naših štabih v dneh napadov — miza, stolice, zemljevidi. Edino, kar je odlikovalo to sobo pred vsako drugo, je bil ogromen ovčarski pes, znameniti »Tiger«, ki povsod spremlja maršala. Pes je sedel zraven mize in z umnim, napetim pogledom spremljal ljudi, ki so prihajali v štab. Padel sem v maršalovo družbo v času večerje. Za mizo se je zbralo nekaj častnikov glavnega štaba. Dan bojev, kakor vsi zadnji dnevi, je prinesel dobra poročila in za mizo je vladalo razpoloženje, kakršno poznajo ljudje, ki so prestali hude preizkušnje in ki so že odprli vrata v boljšo prihodnost. V takih trenutkih se sami po sebi rode spomini na preživetje. In tako je pogovor nanesel tudi na Mihajloviča in na tiste izdajalske udarce, ki so jih zadajali partizanom četniki, ko so bili še močni.

»Da, vrste njegovih pristašev se redčijo,« je rekel maršal in potem, ko se je lahko nasmehnil, da je bilo komaj opaziti, pripomnil: »Še celo njegov sin in hči se zdaj borita v partizanskih vrstah.«

Iznova se je nasmehnil in dejal:

»Nekoč, v 1941. letu, so nekateri romantično razpoloženi tuji časopisi imenovali Mihajloviča celó Robin-Hooda.« Vsi so se zasmejali in nekdo je vprašal:

»Kako bi ga morali imenovati sedaj?«

»Zdaj?« — je še enkrat vprašal maršal. »Zdaj bi ga morali imenovati — kako se že pravi temu po rusko? — bednjažka.«

Vsi so se spet zakrohotali, toda maršal se ni niti nasmehnil. V tej ruski besedi, ki je tu izzvenela z nekim posebnim pomenom, ni bilo niti pomilovanja, niti odpuščanja — temveč samo neskončen prezir je zvenel v njej. Z Mihajloviča je pogovor prešel na dejanja njegovih četnikov.

»Vsak dan jih je vedno manj in manj,« je dejal maršal. »Mihajlović je hotel zakoreniniti svoj vpliv med ljudstvom z bičem.«

Pomislil sem, kaj pomeni ta simbolični izraz, pa mi je maršal takoj pojasnil:

»Da, da, prav z bičem. Ko je prišel v Črno goro v prizadevanju, da bi ubranil ljudem vstop v našo vojsko, je dal pretepesti z bičem vsakega drugega Črnogorca. Hotel jih je napraviti pokorne. »Evo Črnogorca« — je pokazal maršal na enega svojih častnikov — »vprašajte njega, kako je to ugajalo donosnim Črnogorcem. Menda nimajo zdaj četniki hujšega sovražnika od Črnogorcev.«

Kmalu, ne spominjam se več, po kakšnem povodu, se je razvil pogovor o ljublinskem taborišču smrti, o Majdaneku.

»Mi imamo svojega,« je dejal maršal — Jasinovac. »Ga boste še videli. Tam so bili Nemci prav tako natančni kakor v Majdaneku. Tam so postavili malo tovarno, kjer so izdelovali velike lesene kije. V Jasinovcu so ubijali ljudi z udarci takih kijev po glavah. Spočetka je ena skupina jetnikov ubijala drugo, potem je naslednja pobila prvo.«

Pogovor je nanesele na prve, najhujše čase nemške okupacije. Maršal je povedal, kako je prišel iz Zagreba v napol porušeni Beograd, ki so ga pravkar zasedli Nemci. V mestu je vladal teror. Če se je človek zvečer prikazal na ulici, so ga zato ubili. Pod grožnjo smrti je bilo prepovedano zaklepati vrata hiš, stanovanj in sob. Nemci so lahko vdirali vsepovsod, kadar se jim je ljubilo. Po cele tedne je moral maršal spati, ne da bi se slekel, z revolverjem pod glavo.

Maršal je drugič pretrgal pripovedovanje in se krepko zasmeljal.

»Edino, kar je tiste dni pomirjevalno vplivalo name, je bilo to, da sem prenočeval prav v četrti hiši po vrsti od hiše komandanta Beograda, generallajtnanta Schröderja. Da, to je bil tak čas,« je že resno pripomnil, »ko je bilo treba ali ostati živ ali umreti, z mislijo samo na bodočnost domovine in niti za minuto na svojo prihodnost. Redkokdaj sem bil tako srečen kakor tisti dan v Beogradu, ko so mi sporočili, da imamo v rokah prvih petnajst pušk, ki smo jih vzeli Nemcem. A čez nekaj mesecev smo vzeli Nemcem celo

vojno tovarno v Užicah in bili so dnevi, ko je tovarna dala po štiristo dvajset pušk na dan in po šestdeset tisoč patron. Res je, da so kmalu skopnele zaloge smodnika za patrone, toda imeli smo zaloge zaplenjenih granat. Poskrili smo jih, sesuli smodnik iz njih in ga dali v delo. Bil je predebel, ta smodnik, toda to nas ni zmotilo. Ali še več, je namignil maršal enemu od častnikov, ali še več, kako smo ga mleli na ročnih mlinčkih? Končno so Nemci vdrli v Užice, toda tovarna je že opravila za nas svoje delo. Izvlekli smo iz nje stroje in jih odpeljali v hribe, sami smo odšli deset minut pred prihodom Nemcev. Da, tiste dni sem moral večkrat peš v hribe. Sicer me to ni nikdar motilo, ker sem dober pešec.«

Nekdo se je nasmehnil. Maršal je zapazil ta nasmeh in se je še sam nasmehnil.

»Moj zaščitni bataljon je spoznal, da sem še predober pešec. Kadar sem jezdil konja in je šlo moštvo peš, sem zadrževal konjev korak. Kadar sem pa razjahal in sam hodil peš, sem zatopljen v svoje misli pozabil, kako sem pospešil korak, in moštvo me je komaj dohajalo. Skratka, zelo zadovoljni so bili vselej, kadar sem spet zajahal konja.«

Maršal je vstal, pozdravil prisotne in molče odšel v drugo sobo. V hiši je nastala tišina.

»Na delo je šel,« je rekel nekdo izmed častnikov. In v glasu, s kakršnim je izrekel te besede, je bilo globoko spoštovanje vsake minute časa tega človeka, ki je pravkar odšel iz sobe.

Drugi dan zjutraj me je sprejel maršal in pristal na to, da mi odgovori na nekaj vprašanj, ki so me zanimala kot pisatelja. Predvsem mi je maršal povedal marsikaj iz svojih otroških in mladostnih let.

Rodil se je v revni kmečki družini, v mali hrvatski vasici. Razen njega so bili v družini še trije bratje, od katerih se dva — Štefan in Alojz — borita v partizanskih vrstah. Ko je bil še majhen dečko, ga je oče dal za vajenca v restavracijo, toda čez tri mesece je zbežal od tam in postal ključavničarski vajenec v mehanični delavnici. Nato je odšel v Zagreb, kjer je tudi delal kot ključavničar. A 1913. leta so ga mobilizirali v avstrijsko armado.

»Med drugim,« z nasmehom pripoveduje maršal, »sem se v vojski nepričakovano odlikoval. Bil sem dober sabljač in sem dobil drugo nagrado pri tekmovanju.

»V polku?«

»Ne, v vsej Avstriji. Da, da.«

In spet se nasmehne in jaz čutim, da mu je tudi zdaj kot po vsem svetu znanemu človeku prijeten spomin na to davno in malo komu znano dejstvo iz njegovega življenja. V tem se kaže njegova vojaška žilica. Ako človek odlično obvlada orožje, mu je to vedno prijetno.

V 1915. letu se je ranjen na bojišču, znašel kot vojni ujetnik v Rusiji. Potem ko je leto dni prebil v bolnici, je prišel na vzhod evropske Rusije in delal tam kot mehanik pri starem mlinarju v vasi Kalasievo blizu mesta Ardatova.

»Mogoče je še danes živ ta starček,« govori maršal z nepričakovanim glasom, zatopljen v spomine. »Sprasovali ste me po moji mladosti. Prav tam, blizu Ardatova se je končala. Prav tam sem dopolnil enaindvajset let.«

Za slovo sem zastavil maršalu mogoče nekoliko naivno vprašanje — o najtežjem in najsrečnejšem dnevu, ki mu je ostal v spominu iz teh treh let, prebogatih bojev.

»No, kaj,« se zamisli in govori, »menda je to eden in isti dan. To je bilo v dneh četrte nemške ofenzive na reki Neretvi. Bili smo pritisnjeni k hribom — na vseh straneh so bili Nemci. Pred nami je bila reka Neretva in mostovi čez njo so bili še v naših rokah. Z nami je bilo štiri tisoč težko ranjenih in jaz sem jih moral rešiti. Ves dan in noč se je bil boj za gorski prehod. Ako bi Nemci prodrli v dolino, kjer smo bili mi, bi bili vsi ranjenci izgubljeni. Dal sem povelja, čakal na uspehe bojev in vso noč hodil po majhnem mlinu, kjer je bil naš štab. Mislim, da sem prav to noč še bolj osivel. Proti jutru so mi sporočili, da so Nemce začasno zadržali. Zdal se mi je bilo treba odločiti, kam naj se prebijemo: čez hribe v Bosno ali čez reko v Sandžak. Odločil sem se za drugo — tu so bili Nemci slabejši. Da bi se načrt v celoti uresničil, sem se odločil za zvižajo in na zaprepaščenje svoje vojske ukazal podreti vse mostove čez Neretvo in zapovedal delu svojih divizij, da napadajo v smeri proti

Bosni. Čete so se dvignile, razbile nemško divizijo in se začele prebijati dalje. Nemci so potegnili tja vse sile od reke, jaz pa sem medtem napravil nov most in začel prevažati vojsko v Sandžak. In če je bil ta trenutek, ko sem hodil ponoči po mlinu, najtežji, je bil ta trenutek, ko sem videl, da je bil zadnji od štirih tisoč ranjencev prepeljan čez Neretvo, najsrečnejši od vseh, kar se jih morem spomniti. Tako se je v enem dnevu srečalo najtežje in najbolj radostno.«

S tem se je končal moj pogovor z maršalom.

Zdaj, po tolikem času, naj spregovorim samo še nekaj besed o tem, kako sem še enkrat videl maršala Tita.

Sedmega novembra. Beograd. Čisto drugi časi kakor takrat, ko sem prvič videl maršala. Nemcev že osvobojena Srbija, velik del Makedonije, velik del Dalmacije in severovzhodni del jugoslovanske države ni bilo več ozemlje, ki bi ga partizani samo nadzorovali, temveč je bilo že državno ozemlje v pravem pomenu te besede, z vlado, z državno oblastjo in z demobilizirano in mobilizirajočo se armado. Maršal Tito je 7. novembra v prestolnici svoje države priredil sprejem na čast 27-letnice oktobrske revolucije. Za dolgo mizo, v isti dvorani, kjer se je nahajal sam Tito, se je zbralo štiri-deset ljudi. To so bili predstavniki sovjetskega povelništva in sovjetske vojaške misije v Jugoslaviji, predstavniki angleške, ameriške in češko-slovaške misije in najbližji Titovi sodelavci — njegovi generali, poveljniki armad in korpusov. V drugi polovici večera, ko so že izrekli slovesne zdravice, se je Tito nenadoma začel obračati po vrsti zdaj na tega, zdaj na drugega od svojih generalov ter jih prosil, da zapojejo.

To je bil prav za prav prvi večer, ko so se naenkrat zbrali na svobodnem ozemlju, v topli, udobni dvorani, pod varno streho možje, ki so bili toliko let v hribih, vsak dan v smrtni nevarnosti in često zelo daleč drug od drugega.

In Titovi bojni tovariši so drug za drugim radi ustregli njegovim prošnji. Za mizo so se pele pesmi skoraj vseh narodov nove federativne Jugoslavije, ker so bili med generali predstavniki vseh teh narodov — peli so srbske, makedonske, črnogorske, hrvatske in slovenske pesmi.

(Konec prihodnjic.)

Proslava petindvajsetletnice gledališkega dela Justa Košute v Trstu. 19. marca t. l. je Slov. nar. gledališče v Trstu slavilo petindvajsetletnico gledališkega dela Juste Košute, bivšega člana Nar. gledališča v Mariboru in Ljubljani. To ni bila le proslava igralca, temveč tudi proslava antifašističnega borca že iz let po prvi svetovni vojni, ko se je moral pred fašističnim terorjem umakniti v Ljubljano in pozneje v Maribor. Za proslavo si je Košuta zbral Rutarja v Borovih »Raztrgancih«, da tako vsestransko izrazi značaj svojega igralskega in narodno-kulturnega delovanja v preteklih 25 letih. Slavljencu so na odprtem odru čestitali upravnik F. Delak, Rado Nakrst za tovariše in za sindikat gled. igralcev, Zorko Jelinčič v imenu Pokrajinskega nar. osvobodilnega odbora in zastopnica Slov. prosvetne zveze. Na koncu je igralec Modest Sancin prebral številne brzozjavne čestitke raznih gledališč in tovarišev iz Jugoslavije. Jubilantu so poklonili več vencev in daril. »Primorski dnevnik« je naslovil na slavljenca zelo toplo pisan članek, iz katerega navajamo uvodne besede: »Za Justa Košuto pomeni ta petindvajsetletnica petindvajset let resnega in trdega dela, petindvajset let zavestnega hotenja, petindvajset let izobraževanja, petindvajset let stremljenja po umetniški dovršenosti, petindvajset let samozatajevanja in odrekanja, petindvajset let poštenega in idealnega napora, petindvajset let trpljenja zaradi zaslužjene njegove ožje domovine in hrepenenja po tej svoji domovini. Ta petindvajsetletnica pomeni toliko in še več let njegovega in našega čakanja. Naša bol, naše trpljenje, naše hrepenenje, naša borba, naša vera je bila ves ta čas njegova bol, njegovo trpljenje, hrepenenje, njegova borba, njegova vera. Žilavo, kot je žilav naš rod in vztrajno ter z vedrim duhom se je prebil skozi leta in je rasel in se dvigal.«

Linhartov »Veseli dan ali Matiček se ženi« v Zagrebu. Za proslavo 150 letnice Linhartove smrti je 1. aprila t. l. uprizorilo društvo »Slovenski dom« v »Malem kazalištu« njegovo komedijo »Veseli dan ali Matiček se ženi«. Delo je režiral Hinko Nučič, poleg njega pa sta nastopila še Vika Podgorska in Joso Martinčević, prvaka zagrebskega Nar. gledališča. Ostale vloge so igrali člani prostovoljske gledališke družine »Sloveškega doma«.

75 letnico rojstva pisatelja F. S. Finžgarja je slavilo Slovensko ljudsko gledališče na Jesenicah z uprizoritvijo njegove najmočnejše ljudske drame »Razvaline življenja«. Režiser Riko Poženel je v »Gled. listu« napisal uvodno besedo k proslavi. V njem slavi jubilarca, kot preporoditelja in ljudskega prosvetarja. Poleg tega je »Gled. list« ponatisnil članek o »Razvalini življenja«, ki ga je svojčas napisal Josip Vidmar za naš »Gled. list«. Uprizoritev je bila zelo skrbno pripravljena in je vsekakor presejala običajno ravan amaterskih odrov tako v režijskem kot v igralskem oziru. Inscenacija, ki jo je zamislil in izvršil prof. Marijan Pliberšek, scenograf našega gledališča, je bila zelo motna in topla ter je dala uprizoritvi pristen gorenjski prizorišni okvir. Odlika predstave je bila domača narečna govorica igralcev in preprostost, s katero so podali kmečke like; posebnost predstave pa so bile izvirne narodne noše.

K. Simonov — tretjič odlikovan. Avtor naše nove igre »In tako tudi bo...« K. Simonov je dobil že tretjič Stalinovo nagrado. Tokrat so mu jo podelili za njegov roman »Dnevi in noči«, v katerem je opisal junaško borbo za Stalingrad. V. Ščerbina je ob tej priliki napisala v »Literaturni gazet« članek, v katerem pravi med drugim: »Simonov si ni vzel za cilj napisati delo, s katerim bi ustvaril podobo, ki bi zajela vso junaško borbo: pripoveduje le o »dneh in nočeh« enega bataljona — bataljona Saburova. Kljub temu mu je uspelo v malem razkriti bistvene črte velikega, v podrobnostih — splošnega. Resničnost Simonovljevega pripovedovanja si je že zaslužila čitateljevo simpatijo in zaupanje. Povest »Dni in noči« učinkuje kot živo pričevanje udeleženca in očividca velikih dogodkov. Minila bodo leta, o Stalingradu bo napisanih še mnogo del, toda živa in iskrena knjiga Simonova ne bo pozabljena.«

Zrtev Francovih krvnikov. Španija še vedno ječi pod jarmom fašističnega režima, ki je s pomočjo Hitlerjeve in Mussolinijeve vojaške podpore, nič manj pa s pomočjo svetovne reakcije, zadržal pred leti republikansko demokratično vlado ter uvedel krvavi režim. Ena izmed prvih in največjih žrtev Francovih tolp je bil pesnik in dramatik Federico Garcia Lorca. Ubili so ga na neki cesti v okolici Granade. Njegovo telo, vse prestreljeno od številnih krogel, je več dni ležalo tam. Lorca je bil velika nada novejših španske književnosti. Kljub nekaterim izrazitim modernizmom, ki jih je čutili tu in tam v njegovi liriki, je vse njegovo delo prežeto z globokim ljudskim čustvovanjem in duhom. Zlasti je znana knjiga pesmi »Romancero Gitano« (1928), zbirka romanc iz ciganskega življenja. Po vrnitvi iz New Yorka je 1930. l. ustanovil dijaško gledališko družino »La Baraca«, s katero je prepotoval skoro vso Španijo in ki je bila zaradi svojega naprednega sporeda trn v peti vsej španski reakciji. Večina dram, ki jih je uprizarjalo njegovo gledališče, je napisal sam. Najbolj znana je »Krvava svatba« (Bodas de sangre). Značilnost njegove dramatike je velika liričnost, prepletena s silno močnimi izbruhi dramatičnosti, v čemer je sledil španski klasični dramatiki Lope de Vege in Calderona de la Barca. Znane so še tragedija »Yerma«, romantična komedija »Samka dona Rosita« (Dona Rosita la soltera) in zadnje njegovo delo »Hiša Bernarda Albe«, ki jo je bral svojim tovarišem nekaj dni pred nasilno smrtjo v juliju l. 1936. V vsej Španiji je bil tako zelo priljubljen, da je vest o njegovi smrti silno razburila široke množice španskega ljudstva in to v tolikšni meri, da so bili frankovski rablji prisiljeni izmisliti si razne bajke o njegovi smrti, ki bi jo naj bili zakrivali drugi in ne oni. Vendar je njihov zločin kmalu prišel na dan in kri velikega pesnika ne bo prej izprana z granadske ceste, dokler ne bo Španija osvobodjena Franca in njegovih krvnikov. Nekaj njegovih pesmi je izšlo v Gradnikovi »Španski moderni liriki«, v češčini pa je izšla zbirka njegovih pesmi pod naslovom »In v Cordobi umirati...« Prevedel jih je Ilja Bart.

Naslednja premiera bo Krleževa drama iz glembajevskega cikla »V agoniji«. Uprizoritev pripravlja ravnatelj ing. arh. Bojan Stupica. Kot prvomajsko tekmovanje pa pripravlja še Gorbatova »Mladost očetov«.